

HULER, HYTTER OG HUSE

- et arkitektureksperimentarium for børn

BYGAMOK

- arkitektur- og byggelejr

FORORD

Århus Kommune blev i 2007 valgt som modelkommune på børnekulturområdet med børn og arkitektur som omdrejningspunkt. Børnekulturhuset i Århus samarbejder i en toårig periode med Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder om at afprøve og udvikle forskellige modeller og formidlingsmetoder om børn og arkitektur i projektet ”Søge spor – sætte spor”.

Alle delprojekterne baserer sig på de samme grundprincipper: Aktivering og stimulering af børnenes sanser i et samspil mellem leg og læring. For at indhente forskelligartede erfaringer henvender de sig til forskellige målgrupper og har forskellige indfaldsvinkler til temaet. I nogle er det den lokale kulturarv og viden om byens kulturhistoriske og æstetiske ressourcer, der er det centrale omdrejningspunkt, i andre er det børns medinddragelse i planlægning af byens byggerier, og i atter andre er det børnenes egne byggerier, der er i centrum.

Projekterne ”Huler, hytter og huse” og ”BygAmok” er ligesom de øvrige delprojekter i modelkommuneforsøget udviklet sammen med fagfolk, arkitekter og kunstnere.

I ”Huler, hytter og huse” er der i professionelt tilrettelagte rammer i Ridehuset i Århus lagt vægt på et samspil mellem sanseoplevelser og børnenes egne byggerier. I workshops, byggeøer og oplevelsesrum går æstetikken, kontrasterne og mangfoldigheden her hånd i hånd i punktnedslag og små appetitvækkere til arkitektur, materialer og byggemetoder. Mens ”Huler, hytter og huse” foregår i et afgrænset indendørs rum, foregår BygAmok ude i naturen i et åbent landskab, og som kontrast til de små hurtige introduktioner, forløber arkitekturworkshoppen her over en hel uge. Det giver mulighed for at bygge i stor skala, for at fordybe sig kontinuerligt over længere tid og for at forfølge de impulser og spontane ideer, der må opstå undervejs.

I denne rapport har vi valgt at dokumentere de to projekter samlet - som illustration af to vidt forskellige eksempler og måder at arbejde med børn og arkitektur på. Beskrivelserne har vi forsøgt at få til at følge projekternes karakter; ”Huler, hytter og huse” med mange kortere nedslag og BygAmok som en længere fortælling.

Vi håber, at både beskrivelser og refleksioner kan være til inspiration for andre.

Karen Marie Demuth, projektleder på ’Søge spor - sætte spor’

HULER, HYTTES OG HUSE - ET ARKITEKTUREKSPERIMENTARIUM FOR BØRN BYGAMOK - ARKITEKTUR- OG BYGGELEJR

Redaktion: Karen Marie Demuth, Mie Frydensbjerg og Anne Line Svelle
Billeder: Karen Marie Demuth, Stephan Gustin, Ole Lindqvist,
Tiril Mark Høj, Henrik Westergaard og Mie Frydensbjerg

Layout: Mie Frydensbjerg
Oplag: 500 stk.

Udgiver: Børnekulturhuset, Frederiks Allé 20A, 8000 Århus C

Modelkommuneforsøget ’Søge spor - sætte spor’ - 2009
www.sporiaarhus.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

HULER, HYTTER OG HUSE - ET ARKITEKTUREKSPERIMENTARIUM FOR BØRN

6	Programtekst fra Huler, hytter og huse - et arkitektureksperimentarium for børn
7	Baggrund, forberedelse og idéudvikling
8	Ridehuset – rummets arkitektoniske udfordring
10	Visionen omsat til praksis
11	Sådan fungerede det
13	Ind til den hvide
15	Pallehulerne
16	Byggeaktiviteter
18	Workshops, udstilling og udvidelse af målgruppen
19	Opsamling af erfaringer
21	Workshop: En leg med pil og malertape
22	Workshop: Rum til dyr
25	Workshop: Flytbare Boliger - som sneglen med huset på ryggen
26	Workshop: Natur – kultur – natur
29	Workshop: Bambus – naturens lego
30	Workshop: Japanske Huse
33	Workshop: Papir og Rum
34	Workshop: Morfar Magentas Farverige PapHus

BYGAMOK - ARKITEKTUR- OG BYGGELEJR

38	Programtekst fra Århus Kommunes sommeraktiviteter: “Aktive børn er glade børn”
39	Baggrund, formål og forberedelse
40	Materialer
41	Børnene
42	En uge med BygAmok
44	Stor skala
45	Nye udfordringer - bundne opgaver til grupperne
47	Samarbejde
48	Samlinger, pauser og bål
49	Rundvisning i Andelssamfundet, opsummering og eksempler på børnenes tilbagemeldinger

HULER, HYTTER OG HUSE

- et arkitektureksperimentarium for børn

OM PROJEKTET

6

PROGRAMTEKST FRA HULER, HYTTER OG HUSE - ET ARKITEKTUREKSPERIMENTARIUM FOR BØRN

Velkommen til Børnekulturhusets forårsarrangement "Huler, hytter og huse" – et arkitektureksperimentarium for børn. I eksperimentariet kan børnene prøve kræfter med materialer, former og konstruktioner, og de kan opleve hvordan forskellige rum påvirker dem. I en vekselvirkning mellem sanseoplevelser og workshops vil der blive arbejdet med skala og materialer, former og farver, og børnene vil på den måde blive præsenteret for arkitekturens grundbegreber. Desuden vil kulturskolerne i Århus være repræsenteret med workshops inden for dans, billedkunst og musik, og Børnekulissen vil præsentere deres forestilling "Rikkens rare rum". Indretningen af det gamle fredede Ridehus har vi lagt i hænderne på professionelle fagfolk, arkitekter, kunstnere, m.fl. De står også for sanseoplevelser og workshops.

Arkitekterne Sidsel Effersøe og Ulla Kjærvang har opbygget rummet ud fra enkle grundbegreber, som appellerer til forskellige sanser. Der er lyde og lugte, og materialernes forskellige strukturer og kontraster appellerer til, at der kan føles og afprøves. Der er små byggeøer og grønne øer, hvorpå man placerer sine huler, hytter og huse, små og store, bløde og hårde, tunge og lette, sorte og hvide, og alle de andre byggeideer, børnene har fundet frem til.

BAGGRUND

I Århus er der de senere år gennemført en række pilotprojekter, hvor børn i forskellige aldersgrupper introduceres til arkitektur. Dette medførte et ønske fra mange involverede om et forum for erfaringsudveksling og resulterede i etablering af et arkitektturnetværk med interesse for formidling til børn og unge. Her har medlemmerne i netværket på skift bidraget med fremlæggelse af erfaringer fra projekter og undervisning. Da en større satsning på et arkitektureksperimentarium i Ridehuset i Århus skulle realiseres i foråret 2008 var det derfor nærliggende at bruge netværket aktivt og inddrage medlemmerne i planlægning og afvikling af eksperimentariet.

På et idémøde mødte en stor gruppe kunstnere, arkitekter og samarbejdspartnere op for at bidrage med forslag til arkitektureksperimentariet med temaet "Huler, Hytter og Huse". I idéudviklingen blev de forskellige deltageres metoder og fokuspunkter tydelige. Nogle fokuserede på rummet, de store linjer og arkitekturens grundbegreber, mens andre fokuserede på aktiviteter, workshops og materialer. Det gav mulighed for at sammensætte en arbejdsgruppe, der havde en bred kunstnerisk, arkitektonisk og pædagogisk tilgang til temaet og til arbejdet, og som lagde vægt på et samspil mellem sanseoplevelser og aktivitet. Det gav en længere proces at inddrage netværket i udviklingen af arkitektureksperimentariet, end hvis opgaven fra begyndelsen var lagt ud til fagfolk uden for netværket. Til gengæld vandt vi en større videndeling i netværket, et langt større engagement i processen og et ejerskab til det endelige resultat.

Formålet med Huler, hytter og huse – et arkitektureksperimentarium for børn blev formuleret således:

- at introducere arkitekturens grundbegreber for børn
- at udvikle formidlingsformer og afsøge nye arbejdsmetoder
- at give børn mulighed for selv at bygge og konstruere, i skala og med forskellige materialer
- at fokusere på aktivering og stimulering af børnenes sanser i et samspil mellem leg og læring
- at give børn mulighed for at se, iagttage og reflektere over deres omgivelser
- at give børn mulighed for at opleve og eksperimentere
- at være netværksskabende for kunstnere og arkitekter, der formidler til børn

Det blev aftalt, at fagpersonerne i arbejdsgruppen, arkitekt Ulla Kjærvang, arkitekt Sidsel Effersøe og billedkunstner Henrik Westergaard, primært skulle stå for projektets indhold ud fra de oplæg, der var kommet fra netværket, mens Børnekulturhusets repræsentanter, børnekulturkoordinator Anne Line Svelle, projektleder Karen Marie Demuth og projektmedarbejder Tiril Mark Høj, skulle samle trådene, skrive ansøgninger, skaffe tilfædelser, materialer, osv.

FORBEREDELSE OG IDÉUDVIKLING

Ud over en økonomisk ramme, der gerne skulle overholdes, var der nogle overordnede præmisser, der skulle indgå i forberedelserne, bl.a.:

7

- inddragelse af det lokale arkitektturnetværk
- inddragelse af Børnekulturhusets samarbejdspartnere
- fokusering på aldersgruppen 3 – 8 år, særligt på førskolebørnene
- afholdelse af inspirationsworkshops for pædagoger
- inddragelse af kulturindslag
- udvikling af aktiviteter til både drenge og piger
- vekselvirkning mellem det forfinede og det grove
- introduktion og formidling af arkitekturens grundbegreber gennem aktiviteter
- inddragelse af fysisk aktivitet
- inddragelse af både kunstnere og arkitekter i arbejdsgruppe og i workshops
- forskellighed i faglig tilgang til temaet – vægt på det professionelle
- henvisning til boliger (huler, hytter og huse) i andre lande
- plads til "frie" aktiviteter og madpakkespisning
- mødested for deltagere i Historiens Dag, der blev afviklet på arkitektureksperimentariets sidste dag.

VISIONEN FOR INDRETNINGEN

Indretningen af Ridehuset til Børnekulturugen skal være oplevelsesrig og udfordrende. Fra det øjeblik barnet træder ind af den store dør til Ridehuset skal sanserne i spil. Der skal være fokus på arkitektoniske elementer såsom skala, form, farver, materialer, lys og lyd.

For at styrke oplevelsen af arkitektoniske elementer arbejdes der i indretningen med kontraster i form af lave (meget lave) og høje rum. Små og intense rum i kontrast til det store åbne rum, hvor de mere pladskrævende aktiviteter foregår. Der kan være bløde rum og hårde rum, uderum og inderum, lyse rum og mørke rum. Der kan være forskellige belægninger, som forstærker oplevelsen af at gå fra det ene rum til det andet. De forskellige typer af rumligheder og rumforløb skal sætte kroppen i "bevægelse" på mange niveauer, stimulere børnenes nysgerrighed og sanser og give dem en æstetisk helhedsoplevelse.

Arkitekt Sidsel Effersøe og Ulla Kjærvang

RIDEHUSET

– RUMMETS ARKITEKTONISKE UDFORDRING

Det gamle, fredede Ridehus i Århus er på godt 900 kvadratmeter og loftshøjden er 14 meter på det højeste sted. Når man lejer det, fremstår det fuldstændig råt og tomt. Det kræver, at man bruger det store rum konstruktivt og tænker rum i rummet, og at man udtænker løsninger på de begrænsninger mht. brandmyndigheder og materialevalg, der følger med aktiviteter i en fredet bygning. Derfor blev der aftalt, at arkitekterne Sidsel Effersøe og Ulla Kjærvang skulle udvikle en plan for opbygningen af Ridehuset med sanseoplevelser og workshops ud fra enkle arkitektoniske grundbegreber. Samtidig skulle de indtænke nødvendige praktiske ting som scener til musik og teater, garderobe, madpakkested og kaffeebar. Som hjælp til videreformidling af deres tanker om indretningen og den forståelse for arkitektur, som de lagde op til her byggede de en model af Ridehuset og opdaterede løbende indretningen på modellen.

VISIONEN OMSAT TIL PRAKSIS

Den overordnede plan kombinerede sanserum, bygge- og konstruktionsøer og workshopområder i et sammenhængende rumforløb med forskellige niveauer, der afgrænsede nogle områder fra andre, men hvor enkeltdelene og aktiviteterne supplerede hinanden. Midt i rummet blev der placeret to store oplevelseskuber, hvorved det store rum blev opdelt, og der blev skabt et rumforløb omkring kuberne.

Den ene kube var åben med lange hvide bannere, der dannede et labyrinthisk forløb. Bannerne blev "bestøvet" med dufte, og under gulvets bløde hvide tæppe var der indlagt lyde. I midten af labyrinten var der en gigantisk hvid sækkestol. Uden om kuben lå der måtter, hvor man kunne sætte skoene, inden man gik ind i det

hvide sanserum. Den anden kube var lukket og sort med en masse huller, hvor lyset indefra kunne strømme ud fra den stærkt gule kerne, der straks blev døbt "osten". Med en masse korkpropper kunne man lukke lyset ude eller inde, alt efter hvilken side man befandt sig på. De store kuber bidrog til at introducere skala som et af de grundlæggende principper i eksperimentariet.

På en lang græsbeklædt palleopbygning blev der dannet et udstillingslandskab i børnehøjde, som bidrog til oplevelsen af skala som et arkitektonisk begreb og understregede de skalaspring, som arkitekterne havde tænkt ind i rummets indretning. Her kunne børnene placere de huler, hytter og huse, som de havde lavet i de forskellige workshops. Palleopbygningen dannede en grøn linje rundt om kuberne og udgjorde samtidig

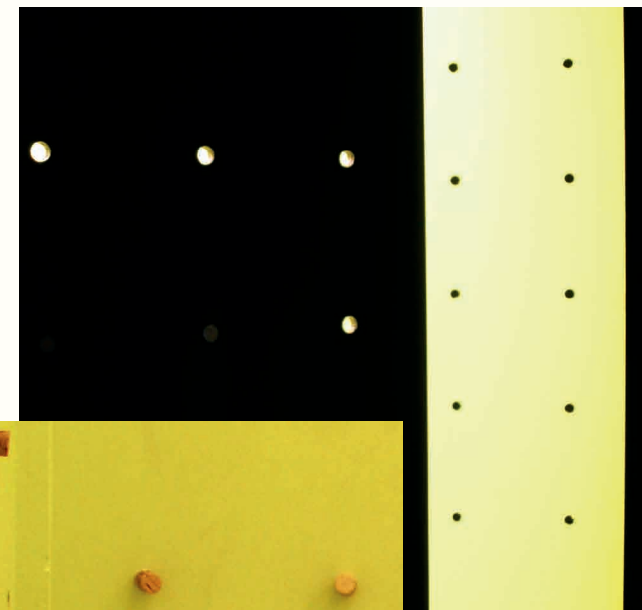
en afgrænsning til de steder, hvor der blev afholdt workshops. Desuden bandt den grønne græssti rummet visuelt sammen og skabte på denne måde en sammenhæng med de sejl, der var spændt ud over workshops. Tilsammen skabte det rum i mindre skala og intimitet i det store rum. Som et sidste sammenbindende element var der forskellige steder i rummet placeret runde røde "donuts" med byggematerialer, som dannede en fin kontrast til den grønne sti.

Uden for Ridehuset var der som kontrast til Ridehusets store firkantede murstensarkitektur opstillet en mongolsk "ger", et rundt blødt filttelt, hvor der også blev afholdt workshop. Den mongolske ger fungerede samtidig som et blik ud i den store verden, hvor huler, hytter og huse kan se anderledes ud og have andre funktioner.

SÅDAN FUNGEREDE DET

Den overordnede struktur for indretningen af Ridehuset fungerede godt. Aktiviteterne forstyrrede kun sjældent hinanden, selv om der var mange mennesker i rummet på samme tid. Oplevelseskuberne blev besøgt og benyttet flittigt. I den sorte kube fandt børnene hurtigt ud af at bruge propperne og skabte nogle aktive lege med at putte propper i huller og proppe dem ud på den anden side. Den hvide kube dannede en fin kontrast til den sorte. Den var populær, men ikke som den rolige og meditative kube, vi havde forestillet os - tværtimod blev den ofte brugt til ret voldsomme løbelege - især af skolebørnene. De mindre børn var mere tilbøjelige til at gemme sig i labyrinten af lange hvide bannere, og de opdagede også

nemmere lyde og dufte. Det kunne have været sjovt at afprøve, hvilke elementer der havde betydning for brugen af kuben; om det var det bløde tæppe og børnene uden sko, der gav lyst til løb eller de luftige hvide bannere, der var sjove at løbe igennem og appellerede til gemme- og fangelege. Hvad ville der mon have sket med rummet, hvis der havde stået en person klædt ud som hvid engel bag et af bannerne?

Det var spændende at se den begejstring og nysgerrighed, hvormed børnene indtog hele rummet. Børnene afprøvede alt, hvad der kunne afprøves og kunne bruge lang tid i oplevelseskuberne, i workshops, ved byggematerialerne og i de små huler af paller, som var indrettet. Så meget tid at flere forældre og bedsteforældre til sidst pressede på for at komme ud i solen igen.

IND TIL DEN HVIDE

Af Pernille Helberg Stentoft

“Jeg vil gerne ind til den hvide”, siger Lærke på 4 år. Det er tredje gang på en uge, at vi er på vej ind til Århus for at boltre os i Ridehuset. Huler, hytter og huse hedder det arkitektureksperimentarium for børn mellem 3 og 10 år, der fylder stedet i disse dage, og her er alverdens materialer at bygge med og alverdens rum at gå på opdagelse i. Ikke dårligt med udfordringer og påfund, når børnehaven på 2. uge er lukket på grund af strejke.

Den dag ankommer vi til Ridehuset fra morgenstunden. Lærke smider hjemmevant sandaler og rygsæk og styrter hen til et af de steder, hvor man kan bygge med miniature-mursten. Ægte tegl, flammende rødbrune mursten, masser af dem. Vi bygger et hus med værelser og senge og en bro, der fører over en sø i haven. Lærke finder små træpinde, som bliver til en mor og en storesøster, der bor i huset.

“Den er lige der, lyden, den kommer nede fra tæppet. Lyden af fugle, der kvidrer og rislende vand.”

Ved siden af os er der en flok skolebørn, som bygger japan-ske huse af papir og plastikgræs og alt muligt andet, der er hentet hjem fra Japan til formålet. Et andet sted bliver der bygget skulpturer af strandskrot. En hel container fuld af skrot står til rådighed, samlet ved en vesterhavsstrand, lige til at gå ombord i. Og ovre i hjørnet er en flok piger og drenge i færd med at skifte farvestrålende vinduer på et meterhøjt paphus, det er MorFar Magentas magiske hus.

Fortsættes >>

Da vores hus er færdigt, drøner Lærke over i den hvide kube. Skolebørnene arbejder koncentreret, der er ro i lejren. Lærke træder ind på det bløde hvide gulvtæppe med sine bare tæer, lader stoffet glide gennem fingrene, kigger efter sækkestolen. Og stopper pludselig op, sætter sig på knæ, lægger øret mod gulvet. "Jeg kan se en lyd". Hun kigger op på mig med store øjne, smiler, lægger igen øret mod gulvet. Den er lige der, lyden, den kommer nede fra tæppet. Lyden af fugle, der kvidrer og rislende vand.

Jeg må også lægge øret mod tæppet, jeg må se lyden, og i løbet af den næste times tid må vi tilbage til kubene og lyden igen og igen, grundigt skal øret helt ned til gulvtæppet hver eneste gang, og dem vi møder på vores vej, bliver også hevet med ind til den magiske lyd.

Fra den dag spørger Lærke ikke længere, om vi skal ind til "den hvide". Nu skal vi ind til "den der lyd". Det er heller ikke dårligt!

PALLEHULERNE

Under planlægningen af "Huler, Hytter og Huse" opstod ideen om at supplere sanseoplevelserne og byggeaktiviteterne i byggeøer og i workshops med et "sanse-legested".

Med inspiration fra Annette Holdensens bog om "Huler og hytter af skrot og skrammel" (Klematis 1997) blev der bygget seks pallehuler. De dannede et "lejligheds-kompleks" i børnestørrelse med seks rum i forskellige farver, indretning og materialevalg. Som i resten af Ridehuset blev der her arbejdet med sanseoplevelser, grundbegreber og kontraster, samtidig med at der blev appelleret til børnenes fantasi og legelyst. Tanken var, at rummene var " nøgne", dvs. der var gulv og loft, vægge, og at attraktionen skulle ligge i materialernes forskellige struktur - blødt/ hårdt, glat/ru. Pallehulerne bestod både af åbne og lukkede rum, og havde hver sin grundfarve: rød, blå, gul samt sort og hvid. Den sjette pallehule "Stuen" skilte sig ud ved at være indrettet som en lille stue. Vi monterede løse stiger til "første sal" af pallehulerne, og stigerne viste sig at blive en vigtig del af børnenes leg.

Det blå rum var tapetseret med vådrumstapet med dråber, et changerende perleforhæng og en blød gum-mibademåtte på gulvet.

Det gule rum havde én væg med kyllinger, en anden med bløde fjer.

Det røde rum havde en væg med voksdug med roser, flag i loftet og et blødt teddybeargulvtæppe. En rød lyskæde omkransede rummet.

Det sorte rum var helt sort med sort forhæng og glat plasticgulv. I loftet var selvlysende stjerner, der kom til syne ved brug af en lommelygte.

Det hvide rum var beklædt med hvidt strukturtapet og

bobleplast, der gav lyd.

"Stuen" havde "nostalgisk" tapet, en broderet sofapude, et spejl og et landskabsmaleri på væggen.

Hulerne blev lavet med tanke på førskolebørn, men det viste sig, at hulerne var i brug hele tiden af alle aldersgrupper og af både drenge og piger. Nogen af de lidt større børn brugte hulerne til at hygge sig med deres bedste ven, til madpakkespisning, eller som et lidt uroligt barn udtrykte det: "jeg sidder lige lidt her alene for at falde til ro. Det har jeg somme tider brug for". En dreng bevægede sig fra rum til rum "her er alt for blå, her er alt for hvidt, her er alt for rødt ..." indtil han fandt sin plads i "bedstemors stue". Mange af de mindre børn legede rollelege, andre sad bare stille, mærkede rummet og lod fingrene glide hen over de ru vægge eller gennem de glatte forhæng. Eller de satte ord på sanseoplevelserne eller digtede historier til de enkelte rum. Eksempelvis skiftede det blå rum fra at være havbund eller fiskerbåd til at være himlen med perleskatte eller bare et blåt børneværelse eller badeværelset derhjemme.

"Jeg er himmelrig, jeg er himmelrig – se himlen er fuld af diamanter".

"Jeg fisker en kæmpe stor hval".

"Den blå bademåtte er blød på en anden måde end tæppet i den røde".

"Det regner, hele huset er fyldt med regn".

"Jeg har to værelser, et hos min far og et hos min mor, for de er skilt".

Også fra de voksne kom der utrolig mange tilbagemeldinger på hulerne. Både lærere og pædagoger gav udtryk for, at de kunne ønske sig sådanne huler i deres

institution eller skole. De kunne fungere som læserum, "falde-til-ro-rum" eller naturrum. Der kan udvikles og forandres på temaer og materialer i det uendelige. I institutionerne kunne hulerne eksempelvis være både ude og inde og med mange funktioner. Flere ønskede at købe hulerne efter arkitektureksperimentariet.

BYGGEAKTIVITETER

Som et supplement til sanseoplevelser og workshops kunne der bygges og konstrueres frit med træklodser og minimursten i de røde "donuts". Det gav de børn og familier, der ikke havde tilmeldt sig workshops, mulighed for også at slå sig ned for at bygge og opleve rummet.

I forberedelserne til Huler, hytter og huse – et arkitektureksperimentarium for børn blev vi opmærksomme på, at teglværket Petersen Tegl har udviklet minimursten til børn i størrelsesforholdet 1:3. De er udformet og brændt nøjagtig som andre mursten, der er kun størrelsen til forskel. Det vil sige, at man kan bygge autentiske modeller af større bygninger, og at man kan bruge murstenene udendørs året rundt. Petersen Tegl stillede generøst to store paller minimursten til rådighed for arkitektureksperimentariet i Ridehuset og fik dermed også lejlighed til at afprøve stenene i en større sammenhæng med mange børn i forskellige aldersgrupper.

Det blev en forrygende succes. Hele perioden blev der bygget på livet løs. Netop den aktivitet var noget, børn og voksne (ikke mindst fædrene) kunne være fælles om, og de kunne sidde i timer og hjælpe hinanden med byggerierne. Hurtigt blev byggeområdet udvidet og alt fra broer, tunneller, fabrikker, svømmehaller, tårne og parcelhuse til arenaer og borge så dagens lys. Mest blev der bygget i højden, og de medfølgende pinde til overlæggere til døre og vinduer blev brugt på mange nye kreative måder, og enkelte gange fandt en legomand eller en bil vej til byggerierne.

WORKSHOPS OG UDSTILLING

Workshopforløbene var korte forløb med smagsprøver på byggerier i forskellige materialer og skalaer. Der blev lagt vægt på en spredning af tilbuddene, så der både var noget, der appellerede til drenge og piger, til detaljer, fantasi og fysisk udfoldelse. De enkelte undervisere valgte forskellige tilgange til temaet ”Huler, Hytter og Huse”, f.eks. hvordan man bor andre steder i verden, fantasiboliger, farvesætning, rum, rumforløb og skala, materialer og strukturer.

Som optakt til arkitektureksperimentariet blev der i Børnekulturhuset afholdt et velbesøgt inspirationskursus for pædagoger og undervisere. Her var byggeiveren mindst ligeså stor som hos børnene. I Børnekulturhuset blev der desuden afholdt nogle workshops for børn i institutionerne. Her kunne bygges og konstrueres, afprøves teknikker og laves små øvelser med materialerne. Det betød, at der allerede fra begyndelsen af eksperimentariet var masser af børnenes huse og byggerier på den græsbeklædte pallesti i Ridehuset. Denne udstilling voksede betragteligt under forløbet, hvor børnene placerede deres huse i små landsbyer, eller hvor der nu var plads. Nogle børn var så glade for deres byggerier, at de fandt gode steder på de højeste paller, hvor ”små pil-fingre ikke kunne nå dem”. Der var meget i udstillingen at gå på opdagelse i, og at det ikke blev fuldstændig kaotisk og uharmonisk til-lægges den overordnede

stramme arkitektur med enkle sammenbindende ele-
menter med få gennemgående farver og former.

UDVIDELSE AF MÅLGRUPPEN

Kort før afviklingen af Huler, hytter og huse blev de fleste daginstitutioner i Århus Kommune lukket pga. strejke – og dermed blev alle tilmeldinger til workshops med ét slag sat ud af kraft. Det betød, at alle aktivi-
teter og tidsplaner måtte gennemgås med henblik på en ændring af aldersgrupper. Dernæst blev et større PR-arbejde sat i gang, og der måtte arbejdes hårdt for at markedsføre eksperimentariet til bedsteforældre og forældre, som pludselig fik en masse ekstra tid med børnene i målgruppen. Samtidig blev der rettet særlig henvendelse til skolerne, som fik tilbud om at deltage i workshops med de yngste alderstrin. Ændringen af målgruppen betød også, at der i hast måtte etableres en lille café, så private familier, bedsteforældre, forældre og børn kunne slå sig ned i længere tid og få mulighed for at slukke tørsten.

Det lykkedes heldigvis at vende situationen, så vi i stedet for specifikke erfaringer med de mindste børn fik fat i en meget bredere målgruppe. Hele ugen strømme-
de der nysgerrige og byggelystne familier og børn i alle aldre til, og mange af dem besøgte arkitektureksperi-
mentariet flere gange. Da der efter 9 åbningsdage blev lukket ned kunne vi tælle ca. 2000 besøgende.

*At vi blev ramt af pædagogstrejke, endte jo med at bli-
ve en ren foræring, idet ”kunderne” i butikken blev en
blandet skare af mennesker fra 1-årsalderen og op; vi fik
lejlighed til at gøre os erfaringer med helt andre bruger-
grupper end vi havde forestillet os; små børn sammen
med bedsteforældre, der havde god til at lade børnene
gøre sig primære erfaringer på det taktile område, vilde
drenge (og fædre) der byggede amok. Faktisk oplevede
vi det, som man tit kun kan drømme om i hverdagen;
familieværkstedet i mange afskygninger.*

Henrik Westergaard, billedkunstner

OPSAMLING AF ERFARINGER

Opsummerende må man sige, at det, trods de ekstra
besværligheder der fulgte med strejke og bygningens
fredningsstatus, lykkedes at opfylde de fleste af de mål,
der var sat for arkitektureksperimentariet.

Først og fremmest lykkedes det at få rummet til at
fungere med gode rumforløb og mange slags rum i
rummet. De arkitektoniske grundbegreber, som bør-
nene skulle introduceres til, gik igen i den ønskede
vekselvirkning mellem oplevelser og aktiviteter, mellem
detalje og helhed, mellem det åbne og det lukkede og

mellem lys og mørke. Skala og proportioner, kontraster
og rytme kom tydeligst frem som tema i indretningen
af rummet, men indgik også i workshops, hvor de blev
suppleret med arbejdet med form, materialekendskab
og strukturer. Alle workshops var indrettet så de kunne
passe tidsmæssigt ind i en skole- eller institutionsdag
og den forholdsvis korte tid krævede, at der var en nøje
gennemtænkt plan samtidig med, at der var plads til
eksperimenter og undersøgelser samt til børnenes egne
forslag og udtryk.

Endelig var det en gave for en gangs skyld at have så
stort et rum, at der både var plads til fysisk udfoldelse
og til intimitet såvel i oplevelsesdelen som i aktivite-
terne. Alt i alt var det et projekt med plads til store
armbevægelser for både voksne og børn.

*Det burde være en årlig tilbagevendende begivenhed!
Vi laver en kæmpe markedsplads for børn med alle de
boder og workshops, som vi netop havde i Ridehuset.
Det var fantastisk at mærke den aktivitet rundt på alle
pladser og i alle hjørner og afkroge. Der var noget for
alle aldre, sanser og temperamenter.
At deltage i en større anlagt og mere synlig sammen-
hæng var en stor fornøjelse. God kollegial snak: hver
med sin version af et fællesprojekt giver masser af ting
at diskutere og udveksle på. Føler jeg har lidt af de
andres erfaring med hjem også. Nysgerrige der kommer
og ser på virker inspirerende. Gode kolleger blev synlige
– herligt at arbejde sammen.*

Marianne Thingholm, billedkunstner

WORKSHOP: EN LEG MED PIL OG MALERTAPE

KUNSTNER: HELLE BULL SARNING

PROGRAMTEKST - IDEEN

I denne workshop skal vi bygge selve grundkonstruktionen i huler, hytter og huse. Størrelsesmæssigt fra en skotøjsæske til navlehøjde. Vi skal bygge med tørrede pilekviste, vi fæstner med malertape. Pilen er meget fleksibel og kan formes, som man ønsker. Med Georg Gearløs i baglommen skal vi konstruere og lege med materialet. Vi bygger præcist det, vi har lyst til! Skæve, lige, runde, høje, mærkelige rum man kan have lyst til at kravle ind i – hvis vi var små nok! Materialet er sjovt! Metoden er ligetil! Alle kan være med!

SÅDAN FUNGEREDE DET

Denne workshop var placeret udenfor, hvilket havde både fordele og ulemper. Fordelene var at være i den fri luft i det gode vejr, at den var synlig for folk der kom forbi, og at man skulle improvisere lidt for at få det til at fungere. Det gav nye muligheder og et skub til rammen, til materialerne og arbejdsmetoderne. Og så var det hyggeligt med de to andre udendørs workshops. Ulempen var, at workshoppen var væk fra de andre aktiviteter, som børnene gerne ville se/ deltage i med det samme. Der var megen blæst, hvilket kan være trættende, når man skal koncentrere sig og få styr på tapen. Og specielt, når tidsrammen er så kort. Workshoppen blev koncentreret om grundkonstruktion, om det at bygge. Papirmonteringen på delformer var en mulighed, hvilket de fleste gjorde. De fik en oplevelse af, hvor forskellig deres konstruktion ville blive, alt efter hvor de satte deres sejl. Børnene blev desuden sporet ind på at forestille sig selv som små mennesker, der

kunne sætte sig i de rum, de byggede (skala-arbejde). Pga. strejken var workshops åben for alle aldre, men denne workshop ville fungere bedst for børn fra 9 år, så de kan håndtere materialer og teknik og derved kan bevare en legende tilgang til materialet. Det ville desuden være ønskeligt med længere tid til fordybelse i materialer og byggeri. En del voksne deltog i denne workshop, nogle gange med børn som klippere, limere og dirigenter.

MATERIALER

Tørrede pilekviste og rødt smalt plastictape. Vandfast silkepapir til montering af sejl. Det var flot med den røde tape, der peppede konstruktionerne op.

PROGRAMTEKST - IDEEN

Hvordan kan en giraf, en hund og en pingvin bo under samme tag?

Workshoppen handler om at lave en bolig til 3 forskellige dyr der gerne vil bo sammen.

Hvilke rum skal boligen bestå af? Skal rummene være runde eller firkantede, høje eller lave, hårde eller bløde, lyse eller mørke, ru eller glatte?

I Workshoppen arbejders med funktion og form samt lys, materialer og farver.

SÅDAN FUNGEREDE DET

Børnene havde en dejlig umiddelbar tilgang til opgaven. De var motiverede og fantasifulde og kunne næsten ikke vente med at vælge dyr og komme i gang, så introduktionen blev relativ kort.

Hvilke behov og ønsker kunne dyrene have? Vil en giraf bo i et lavt eller højt rum? Vil en skildpadde bo mørkt eller lyst? Vil en undulat bo oppe eller nede?

Dyrene blev placeret på modellen og kom dermed til at angive en skala som børnene kunne arbejde ud fra; rummenes størrelse, form, vinduer og dørenes placering. Børnehavebørn og skolebørn i alderen fra 3 til 10 år byggede på deres niveau. De mindre børn kunne med lidt hjælp bygge nogle fine huse, mens der blandt de større børn blev arbejdet mere med rumforløb, og enkelte huse blev meget detaljerede.

En anden erfaring var de hjælpende voksnes betydning for forløbet og udformningen. Husene blev hurtigt til bure og indhegning, mens børnene tænkte mindre konformt.

MATERIALER

Deltagerne fik en afgrænset bundplade og materialerne var sort og hvidt pap og plexiglas i forskellige størrelser, træpinde til søjler og bølgepap som en mere bevægelig afgrænsning.

Workshopmaterialerne havde stor betydning for huse-nes udformning Da der midt i ugen blev tilført pinde der var dobbelt så lange - blev husene også det højere og med flere niveauer.

WORKSHOP: FLYTBARE BOLIGER - SOM SNEGLEN MED HUSET PÅ RYGGEN
KUNSTNER: JOHANNA LUDVIGSEN

PROGRAMTEKST - IDEEN

Foran Ridehuset vil der blive rejst en flytbar bolig. Det er en ger, et filtelt fra Mongoliet.

I Mongoliet er vegetationen sparsom, derfor må mange folk leve som nomader og flytte rundt efter afgrøderne til deres dyr.

I ger'en foran Ridehuset vil vi eksperimentere os frem til nogle flytbare boliger/ telte.

Vi skal arbejde i filt og træ ligesom i Mongoliet, men også tilføje nogle materialer fra vores moderne verden, - nylon, metaltråd, gummi, karton og overfladebehandlinger. Vi vil lave vores moderne bud på nomadeboliger.

SÅDAN FUNGEREDE DET

En ger er et rundt telt fra Mongoliet. Inderst er der et fletværk af træ, som kan pakkes sammen, yderst er der filtet uld. Da det er rundt, har det en utrolig rummelighed.

Stemningen i teltet var helt eventyrlig. Da børnene stak deres nysgerrige hoveder ind gennem den lille fine orange dør, blev de helt stille af forundring og spørgsmål. Hvor kom det fra, hvem boede der? Indianere, eller nogen fra en helt anden verden. Ikke alle børn havde hørt om Mongoliet.

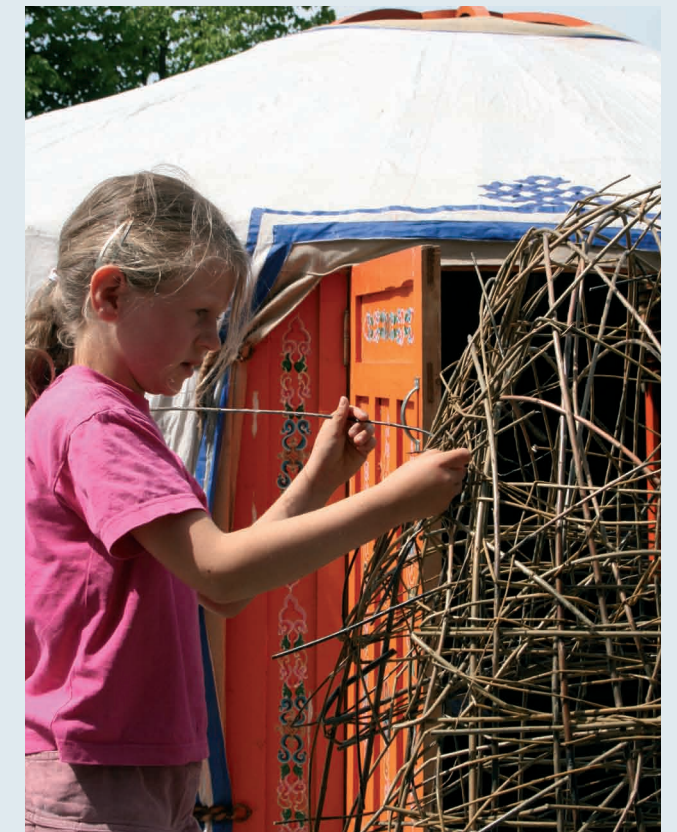
Set udefra så ger'en lille ud ved siden af Ridehuset, men som en dreng sagde "nej, er det så stort inde".

Børnenes opgave blev at lave deres eget telt på runde lakerede svenske knækbrød med borede huller som basis for fletning med filt. Herefter kunne de eksperimentere og lege med forskellige former for teltskygning. For mange af børnene var det grænseoverskridende at få det fedtede lanolin i ulden på fingrene, ligesom lugten af får fik dem til at rynke på næsen.

Udenfor ger'en lavede flere hold børn to små telte af pil flettet i krusedulleflet med filtstykker lagt omkring og ovenpå, ligesom på den rigtige ger. De fleste børn fra 4 år og opefter kan være med til at flette krusedulle flet, fordi der ikke er et bestemt system, men man fletter tilfældigt op og ned, hvor man kan komme til det.

MATERIALER

Filt, pil, pinde, hørmåtter, runde lakerede knækbrød.

WORKSHOP: NATUR – KULTUR – NATUR

KUNSTNER: HENRIK WESTERGAARD

PROGRAMTEKST - IDEEN

Kulturaffald genopstår som skulpturelle huse.

Vi vil arbejde med elementet vand, strandskrot som materiale og limpistoler som værktøjet, der føjer affaldselementerne sammen.

Vi vil lege, undersøge og skabe i en cyklus mellem natur og kultur.

SÅDAN FUNGEREDE DET

Workshoppen handlede selvfølgelig om arkitektur og kunst, men i lige så høj grad om menneskeligt og miljømæssigt engagement. Setup'et: at 2 skoleklasser, deres lærere og 2 strandfogeder blev sendt på strandrensning, på en dobbelt mission: for at rydde civilisationsaffald op og for at samle materiale til børns workshop i Ridehuset i Århus gjorde virkelig indtryk, begge veje. Børnene fra Tømmerby/Lild skole følte, at de var på en vigtig mission, og børnene i Ridehuset tabte kæben over, at det kunne lade sig gøre at finde 25 kubikmeter affald på 4 km strand, og at nogen virkelig gad gøre det for dem. Forundringen over, hvordan så store mængder affald kunne havne på 4 km strand, var stor hos både børn og voksne. Det satte virkelig tanker i gang: Hvis nu man samlede alt affaldet på over 6000 km kystlinie i DK, så kunne man begrave Ridehuset - affalds-skræmmende! Nogle børn væmmedes ved det ildelugtende skrot, mens andre blev fascinerede af de store mængder, og at man kunne bygge i stor skala. Den store produktion voksede ud i rummet og fremstod i slutningen af ugen som een stor skrotskulptur.

Som workshopholder og facilitator var setup'et perfekt i forhold til at skabe opmærksomhed i arbejdet, ved hjælp af kontraster mellem kaos/orden og natur/kultur.

MATERIALER

Strandskrot, natur- og kulturmaterialer, stort og småt fra små vandslebne stykker træ til stort skrot (f.eks. plasticflasker, snor, olietønder og et køleskab).

WORKSHOP: BAMBUS – NATURENS LEGO

KUNSTNER: OLE LINDQVIST

PROGRAMTEKST - IDEEN

Man kan faktisk godt kalde bambus for naturens lego - bare pinde i stedet for klodser.

Det er et forbløffende materiale - let og stærkt på samme tid. Alle kan bruge det, alle kan løfte det, og både børn og voksne kan med enkle knuder og fri fantasi bygge alt fra huler til drømmeslotte sammen eller hver for sig.

I denne workshop vil vi lege med materialets muligheder: Hvor højt kan vi bygge, hvor meget kan det holde til? Kan vi finde på helt nye og ukendte konstruktioner - lave vores egen arkitektur, eller skal vi bygge en landsby hvor der er plads til alle. Før vi går hjem, hejser vi vores eget flag, så alle kan se hvor vi har været.

SÅDAN FUNGEREDE DET

Første skridt var at lave en trekant. Denne kunne udvides til en tresidet pyramide - den enkleste stabile tredimensionelle konstruktion overhovedet. Herfra kunne deltagerne selv "digte" videre på deres konstruktion. Enhver ustabilitet kan øjeblikkelig afhjælpes ved at tilføje andre stokke på det "leddeløse" punkt. Denne proces er for børn en enkel praksismetode, hvor de kan lege sig frem til indsigt i konstruktion og konstruktionsprincipper. Og der kan bygges stort på kort tid. Og en uhørt enkel måde at skabe rum og dermed arkitektur på.

Mange af de mindste landede naturligvis hurtigt på teltformens omvendte V som jo er enhver hules enkleste begyndelse. Større børn fascineredes af muligheden for at bygge store eller høje konstruktioner. En gruppe drenge fik den geniale ide at bygge et tårn af flere forskellige størrelser pyramider stablet ovenpå hinanden.

En pige gruppe byggede et 4 meter langt skib med mast og årer – alt sammen naturligvis i bambusmaterialets spinkle form. En slags tegning i rummet. Tre drenge fik skabt en omfangsrig konstruktion uden særlig funktion - nærmest en skulptur.

Mange børn er "sultne" på at skabe noget i forholdet 1:1. At bygge med bambus er en "analog" oplevelse, der baserer sig på kroppens oplevelse og erfaring uden at udelukke hverken følelse eller tankevirksomhed.

MATERIALER

Bambus er et spændstigt, let og særdeles stærkt materiale i forhold til dets vægt. Det andet materiale var kraftige elastikker – postelastikker. Ved at "surre" to eller flere stokke sammen med elastikker skabes en stærk og smidig knudepunkt, der ikke skrider (som f.eks. snor ville gøre).

PROGRAMTEKST - IDEEN

En workshop med japanske byggematerialer. De gamle huse i Japan var meget specielle. De brugte ofte papir i skydedøre for at få lyset ind i de lange smalle huse. De havde halve gardiner over indgange så man ikke kunne se ind uden at bukke sig lidt. Der er også tit et familiealter i de gamle huse. Her er der billeder af de afdøde slægtninge, og der er pyntet med dug og små figurer. Med bambus, japanpapir, sushigræs og andre byggematerialer skal vi lave japanske huse ud fra små hvide æsker. Bygge op omkring og i husene. Bygge i etager og samle det hele til en stor landsby. Måske får vi fundet frem til en helt ny måde at bo på. En let og luftig by hvor lyset spiller en stor rolle. Vi har rutsjebaner i stedet for trapper. Hvordan kommer man så op? Det finder vi ud af.

SÅDAN FUNGEREDE DET

Temaet ramte noget essentielt. Det at bygge huse og beboelse fanger alle. Voksne som børn. Aldersgruppen 0. - 4. klasse var gode til at arbejde med materialerne. Der blev lavet huse af store variationer i forholdsvis enkle materialer. Det japanske traditionelle hus er specielt ved at de brugte meget træ og papir. Papir i skydedørene, åbne overgange mellem ude og inde på grund af varmen, tatamimåtten af siv som måleenhed og som blød gulvbelægning. Vi ser på deres haver med trædesten og fintrevne zenhaver. Efter en kort intro og snak om varme hede somre og hvor rart det er med frisk luft og gennemtræk, går vi i gang med at bygge huser og haver.

Børnene fik lov til at bygge frit og havde sjældent store problemer. Byggeriet kunne påbegyndes med store træklodser og så forfines og suppleres med detaljer med de mere spinkle materialer.

MATERIALER

En blanding af naturmaterialer træ og japansk papir samt grønne plasticmætter, kunstigt græs "sushigræs", bambusgardiner, optændingspinde til hushjørner, stof til gardiner, dækkeservietter i bambus som tatamimåtte. Hvide papplader som byggegrunde. I Haven males med sand i mønstre med hvid lim som bunden af haven. Flis og granitskærver kan også limes på, helst med limpistol.

WORKSHOP: PAPIR OG RUM

KUNSTNER: FIE TANDERUP

PROGRAMTEKST - IDEEN

I denne workshop fokuseres på rumlighed med udgangspunkt i papiret som materiale. Børnene skal tegne på store baner papir, som er spændt op på store trærammer.

Først føres børnene ind i en anden verden gennem hængende silkestykker, som de kan kravle ind under – et drømmested skabes, et sted hvor de hver især kan

finde ro, inspiration og ideer. Herefter tegner børnene skitser, som de overfører til de store baner af papir, der er opspændt på rammer. Rummet bagved papirrammerne inddrages ved at nogle af børnenes tegninger skæres ud – herved forandrer baggrunden sig hele tiden for de tegninger, der ikke er skåret ud og skaber samtidig en rumlig bevægelse i de store papirflader.

Trærammerne udgør et aktivt arkitektonisk element i workshoppen, hvor silkestofferne inviterer til et meditativt blik ind i det enkelte barns eget private rum. Workshoppen er tilrettelagt i samarbejde med Århus Billed- og Medieskole.

SÅDAN FUNGEREDE DET

Det var et fint at forholde sig til et overordnet tema. At bevæge sig i krydsfeltet mellem kunst og arkitektur er frugtbart. Ønsket var at skabe nye rum gennem arbejdet med papiret gennem de hvide papirflader, som på en let og poetisk måde kunne indgå i det store rum sammen med de andre workshops.

De store hvide flader forførte umiddelbart børnene, som hurtigt startede med at skabe tegninger og rum. Hoveder blev stukket gennem de store og små huller i det hvide papir. På den anden side fik man pludselig øje på små bygninger og andre mennesker, som var i gang med at skabe rum på hver deres egen måde.

Der var en god kontakt til familierne og til de andre workshopholdere.

MATERIALER

Store papirbaner – store trærammer, tegne-, male- og skæreredskaber.

PROGRAMTEKST - IDEEN

*Det ligner et tvillingehus, men det var min MorFars hjem.
Som lille havde min MorFar gået i drengeskole og pigeskole og sådan var det blevet ved.
I den ene side boede min Mor i den anden min Far,
Min MorFar samlede på tørrede penselstrøg, som han dyrkede i sin have.
I haven var der væksthuse, højbede, mistbænk og espallier
Der var stove-bakker, dyrkningsborde, plantekasser og vandingsanlæg
Min MorFar fandt hele tiden nye måder at dyrke penselstrøgene på
Og de groede og blomstrede mere fantastisk end i nogen have jeg har set
Når Penselstrøgene var tørre klippede min MorFar dem af og bar dem ind i huset
Han tapetserede hele sit tvillingehus fra gulv til loft
det var som at bo midt inde mellem to blomsterbuketter der var sat i samme vase
En Mor buket og en Far buket!*

SÅDAN FUNGEREDE DET

Børnene starter med skolen: Der er drengeskolen og pigeskolen! Og den første skoleopgave er at tegne en pensel på papir og klippe den ud. Så male med penslerne, både på vådt og tørt, krumt og fladt, lodret og vandret, krøllet og foldet, men kun ét strøg af gangen! Den næste opgave går ud på at udskifte vinduerne i Morfar Magentas hus og farvesætte huset. Når et nyt hold børn ankommer, tager de alle vinduer ned og sorterer dem efter farve. Herefter er det deres tur og når strøgene er tørre, bæres de ind i huset og sættes op, indtil huset er fuldt af farver.

Hele processen dokumenteres på film. På filmen ses i flintrende tempo hvordan et mylder af børn dyrker penselstrøg i haven og bærer dem ind i huset, hvor de sætter farverne op, indtil hele huset er farvesat. Man kan se

begge rum i tvillingehuset på samme tid og følger altså to farvesætninger samtidig. Computeren kan vise filmen igen og igen i det uendelige og er især informativ og stemningsformidlende for det publikum, der kommer udenfor workshoptidspunkterne.

MATERIALER

Store papstykker til opbygning af Morfar Magentas store hus. Store papirstykker til fremstilling af vinduer. Maling. Kortnåle til opsætning.

BYGAMOK

- arkitektur- og byggelejr

OM PROJEKTET

38

PROGRAMTEKST FRA ÅRHUS KOMMUNES SOMMERAKTIVITETER: "AKTIVE BØRN ER GLADE BØRN"

Kom og vær med til at bygge de vildeste og flotteste huse.

Vi laver huler, udkigstårne, legehuse eller rumskibe, og vi bruger masser af fantasi. Skal dit drømmehus være lyserødt eller ligne en kanin? Eller skal det måske ligne et rumskib, en fuglerede eller en skyskraber? Vi lærer lidt om arkitektur, byggematerialer og konstruktioner, men vi bruger det meste af tiden på at bygge og grine.

PROJEKTFORLØB - LEGE, LÆRE, KONSTRUERE, BYGGE, HYGGE

- Introduktion – arkitektur, stedet, værktøj, materialer
- Bygge huler og hytter af stedets materialer
- Introduktion til teknikker og elementære principper
- Tilføre nye materialer – bambus, sejl, lægter
- Model af grundkonstruktion – bygges i stor skala
- Nye udfordringer - bundne opgaver til grupperne
- Udvælg og tilføj nye rum til den store konstruktion
- Ny inspiration – rundvisning i Andelssamfundet
- Interiør og dekoration
- Kombiner materialer
- Bygge i højden
- Plateauer og udsigt

BAGGRUND

Ligesom i flere af de andre projekter i modelkommuneforsøget "Søge spor – sætte spor" har finske arkitekturprojekter også denne gang været inspiration. I Finland har man i en årrække gennemført arkitektursommercamps for børn og for børn og voksne i fællesskab. De har været et tilløbsstykke og har især vist sig at danne rammen om en god fælles familieoplevelse. I Børnekulturhuset i Århus og i landsforeningen Børn, Kunst og Billeder har vi i flere år haft et ønske om at afprøve forskellige arkitekturaktiviteter i en samlet periode som en udendørs byggelejr, hvor der kunne bygges i stor skala og med nye materialer. Det var derfor oplagt at bruge modelkommuneforsøget som anledning til at afprøve et sådant forløb, og således blev arkitektur- og byggelejren BygAmok afviklet i skolernes sommerferie 2008 som en del af Århus Kommunes sommeraktiviteter.

FORMÅL

I projektet Huler, hytter og huse – et arkitektureksperimentarium for børn fungerede de mange workshops som korte introduktioner til arkitekturen og til forskellige materialer og byggemetoder. I modsætning hertil skulle BygAmok give mulighed for at fordybe sig i arkitekturen over længere tid og dermed også mulighed for at forfølge de ideer og impulser, der opstod undervejs.

Aktiviteterne i forbindelse med BygAmok blev placeret i et naturområde i nærheden af Andelssamfundet i landsbyen Hjortshøj. Derved var det tanken at give børnene en forståelse for, hvordan omgivelserne og naturen spiller sammen i ethvert byggeri. Det gælder både i valget af materialer, i placeringen af byggeriet og i den måde byggeriet formmæssigt spiller sammen med omgivelserne, hvad enten der bygges i et by- eller et naturområde.

39

Et område med tæt pilekrat og et åbent græsareal skulle danne rammen om nye arkitektoniske rum og konstruktioner i naturen med naturmaterialer, og heri gennem skulle temaer som bæredygtigt, økologisk og energivenligt byggeri introduceres. Med inspiration fra Andelssamfundet, som er kendetegnet ved sit bæredygtige byggeri og alternative selvbyggerhuse var det samtidig hensigten at få børnene til at tænke utraditionelt og ud over stereotype forestillinger om huse, byggeri og arkitektur.

I Andelssamfundet var man på samme tidspunkt i gang med at etablere en naturbase med aktiviteter for børn og voksne. Dette område fik deltagerne i BygAmok adgang til og således blev det en overdækket bålplads i pileskoven et godt stykke fra beboelse (og toiletforhold), som blev base og samlingssted. Den nærliggende pileskov og græsarealet var et eldorado for børnene, ikke mindst fordi der måtte bruges ubegrænset af pil til byggeriet. Det åbne landskab gav mulighed for at arbejde i stor skala og anvende andre materialer, andre slags værktøj og andre slags byggemetoder end der er plads til i et klasseværelse. Gennem disse aktiviteter blev børnene præsenteret for arkitekturens grundbegreber og dermed klædt bedre på til at iagttage, sætte ord og begreber på deres oplevelser af arkitektur og tage stilling til de udendørs rum, de færdes i.

FORBEREDELSE

Også i dette projekt kunne der gøres brug af det lokale arkitekturnetværk for at finde frem til to undervisere, hvis kompetencer kunne "matche" og supplere hinanden, fagligt såvel som personligt.

Fra de øvrige arkitekturprojekter i modelkommuneforsøget er der gode erfaringer med at sætte en arkitekt og en billedkunstner sammen, så det blev også valgt denne gang. Stephan Gustin, der er arkitekt og Ole Lindqvist, der er billedkunstner og tømrer blev undervisere på ”BygAmok”, og de supplerede hinanden forbi ledligt i projektet.

I samarbejde med projektlederen blev forløbet metodisk tilrettelagt således, at der - ligesom i arkitektens arbejde - var tale om en vekselvirkning mellem de intuitive, improviserende og åbne processer og en mere lukket og struktureret del, der forudsatte viden om holdbarhed, sikkerhed, værktøj, planlægning, forberedelse og håndværksmæssige færdigheder. Materialer og værktøj blev valgt så de understøttede disse overordnede ideer. Undervejs i forløbet blev dette suppleret med små fortællinger om arkitektur (bygninger og byrum i det

nære miljø og i et større perspektiv) og om arkitekturens grundbegreber (skala, former, lys, farver, strukturer, detaljer m.m.). Desuden opstod der ind i mellem små workshops med introduktioner af materialer, teknikker, værktøj og sikkerhed.

De to undervisere skulle desuden forberede sig på lidt af hvert. Når man i programmet lægger op til, at børnene er med til at komme med fantasifulde forslag og ideer, kan man naturligvis ikke forudse alt, men det blev besluttet at skaffe nogle grundmaterialer i form af store stolper og lægter, bambus, hvidt sejlstof og div. hjælpematerialer. Desuden medbragtes pinde til modelbygning og papir til skitsearbejde. Og så værktøj naturligvis. Afstanden til bebyggelsen betød, at der ikke var strøm til rådighed, så et par ekstra opladelige skrue- og boremaskiner måtte i al hast anskaffes.

MATERIALER

Pil

Hulebygning med ubearbejdet naturmateriale – bøjeligt, så der kan arbejdes med alle slags grundformer, trekanter, cirkler, osv.

Bambus

Stift materiale – det kræver nogle enkle teknikker for at kunne sammenbinde og det kræver lidt øvelse og fingerfærdighed.

Stolper og lægter

Tungt og stort materiale, kræver viden, planlægning, sikkerhed - samarbejde.

Stof

Det bløde materiale, der kan give alle mulige former, men kræver understøttelse.

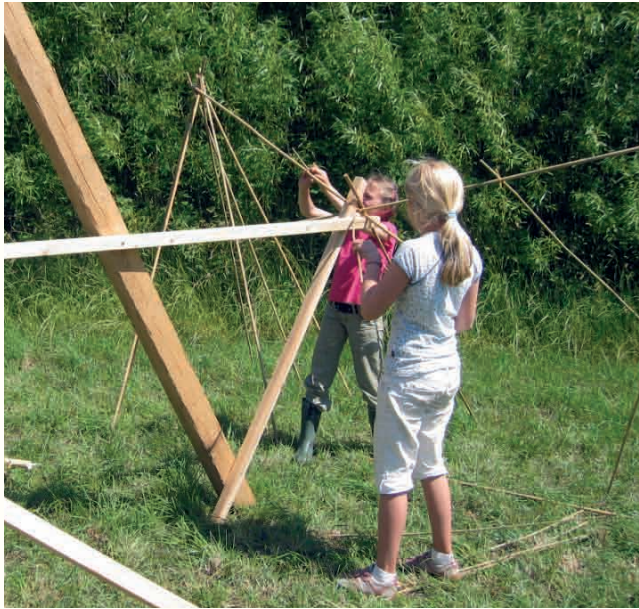
BØRNENE

Tyve 9 – 12-årige børn samt nogle stykker på venteliste havde meldt sig til BygAmok. De kom fra alle dele af kommunen, og der var en næsten ligelig fordeling af drenge og piger. Nogle af børnene havde selv fundet frem til, at det var den sommeraktivitet, de gerne ville deltage i, andre havde meldt sig efter forældrenes forslag og ønske. De fleste børn kom sammen med en kammerat, men forbavsende hurtigt blev der etableret nye venskaber og lavet aftaler om at lege sammen og om udveksling af musik på mobilen og på MP3.

Børnene havde vidt forskellige forventninger og forudsætninger, men alle kom med godt humør, gåpåmod og sultne på ”realitetsoplevelser”. De var seje, udholdende og ukuelige, vejret og omstændighederne taget i betragtning, Som de selv sagde, så var det mange timer at arbejde i varmen straks efter, man havde fået ferie. Nogle havde været spejdere, så de kunne demonstrere diverse knuder og knob, mens andre håndterede hammer og sav, som havde de aldrig bestilt andet. Engagementet og humøret varede ved ugen ud - kort sagt de stortrivedes.

For nogle børn var materialerne et middel til at udføre en ide, for andre var det fascinationen af eller eksperimenterne med materialet, der affødte ideerne. Det begrænsede udbud af materialer appellerede til eksperimenter, improvisation, opfindsomhed og til at grave lidt dybere i fantasien, især i begyndelsen af processen, mens der senere var behov for konkret viden og håndlag.

For et par af børnene var materialerne ligegyldige, bare der kunne skrues med skruemaskinen. Der var kø ved

maskinerne, og der var langt at gå for at for opladet batterier, så endnu en ekstra skruemaskine måtte indkøbes, og tre gange måtte der hentes supplement til skruesortimentet. Alle børnene fik værktøjsregler gennemgået og suppleret efter behov. Sikkerhedsreglerne blev der ikke slækket på, mens det med den store arbejdsiver var sværere at håndhæve ordensreglerne for værktøjet. Værktøjet blev om natten opbevaret i en skurvogn i nærheden af arbejdsområdet, og for at vi ikke skulle bruge for meget tid på at hente materialet, tog børnene hver morgen og hver eftermiddag materialer og værktøj under armen, når de alligevel gik forbi. Det var helt naturligt for dem at hjælpe med, og det gjorde dem medansvarlige for, at alt var til rådighed, når der skulle arbejdes.

EN UGE MED BYGAMOK

Efter en kort introduktion den første morgen blev børnene opfordret til at komme med forslag til byggerier og konstruktioner. Og det skortede ikke på fantasifulde forslag – en trappe til månen, en tømmerflåde, en sæbekassebil – ”nåh nej, det er jo ikke huler eller huse, og det kan nok ikke nås på en uge”. Herefter var der lidt snak om, hvordan man bygger, og hvordan man bruger værktøj. Børnene var spændte, så underviserne vurderede, at de hurtigst muligt skulle i gang med at bygge noget både for at få kendskab til stedets materialer og for at lære hinanden at kende. Derfor blev den første opgave at bygge en hule eller en hytte af materialerne på stedet: pil, græs, blade, osv. Det var op til børnene, om det skulle være en fritstående konstruktion, eller om den skulle bygges inde mellem træerne.

Børnene fordelte sig efter eget valg i grupper og gik uden ret megen diskussion i gang med at bygge.

Der var to pigegrupper og tre drengegrupper, og en enkelt valgte at gå enegang ud fra en idé om at lave en camoufleret hule mellem piletræerne. Det var klart, at det at bygge stort appellerede til alle børnene. Dog kunne vi lidt henne i ugen se, at pigerne efter at have bygget deres første huler, begyndte at indrette, tilføre interiør og detaljer og navngav deres byggeri ud fra deres navnes forbogstaver. Selv om der var rigeligt med plads, placerede den anden pigegruppe sig tæt op af den første, hvilket gav anledning til små gnidninger ind i mellem – og til en snak om godt naboskab.

Drengene gik generelt ikke så meget op i detaljerne, i hvert fald ikke i indretningen af hulerne. Eneste vigtige interiør i en af hulerne var et ophæng til mobiltelefonen. Der blev savet, bygget og afbarket grene. Barken kunne i forbifarten anvendes til et slips eller et bælte. De hørte musik på mobiler, snakkede og fortalte. En

gruppe flettede og vævede med store grene og havde mas med at få balance i den fritstående konstruktion. En anden gruppe var inspireret af snakken om fantasifulde og utraditionelle løsninger og lavede derfor en stige, så man skulle ind i hulen gennem taget.

Børnene var gennem hele ugen glade for det, de byggede, og flere kunne ikke slippe de huler, de havde bygget den første dag. Et par drenge arbejdede rigtig længe på en hule og vendte tilbage til den, hver gang de havde en ledig stund. Den var dog ikke særlig stabil og sidst på ugen faldt den sammen. Det slog nu ikke de flittige byggearbejdere ud: ”Vores hule er faldet sammen, så nu er der meget mere skygge” meddelte de med stor begejstring. Hulernes skygge var god at søge tilbage til, når det blev for hårdt at arbejde på den åbne mark i solen.

Et barn kunne til det sidste ikke slippe ideen om, at hans hule skulle bringes med hjem. Ganske vist havde de ikke en lastbil derhjemme, men en trailer måtte også kunne bruges på en eller anden måde.

STOR SKALA

Efterhånden som hulerne blev færdige var alle meget opsatte på at komme videre til byggeriet med ”rigtige” store byggematerialer og det ”rigtige” dvs. voksne værktøj. For at børnene forstod, at man ikke som ved hulebyggeriet blot gik i gang med at save og skrue i stolperne uden at have en plan, krævede det en ny introduktion. Den handlede blandt andet om arkitektens arbejde, om at planlægge og om at lave tegninger og modeller. Sammen med et par af de ivrigste drenge, blev der herefter planlagt og bygget en lille model af en grundkonstruktion, som skulle bygges i stor skala. Herefter kunne børnene gå på opdagelse i rum og former og bygge videre på denne abstrakte grundkonstruktion i de tilgængelige materialer.

Nu blev der gået til arbejdet med endnu større iver. Der blev brug for alle kræfter og for at løfte i flok, når de store konstruktioner skulle flyttes og rejses op på den udvalgte plads på en lille bakke et stykke fra bålpladsen. Det var spændende og lidt farligt at komme op i højden, og der blev leget og klatret, så snart konstruktionen var stabiliseret.

Det var nu vigtigt at fastholde børnenes interesse og arbejdsiver og at strukturere og målrette arbejdet, så børnene også kunne se, at der kom et tilfredsstillende resultat ud af bestræbelserne. Derfor var der den følgende dag udarbejdet nogle opgaver med nye udfordringer til 4 forskellige grupper, heraf var de tre i tilknytning til konstruktionen, mens det fjerde var en hule, hvis cirkulære grundform var opstået under fældningen af piletræerne. Denne hule var i øvrigt det eneste sted, hvor der blev tilført farve. Endnu et nyt materiale blev tilført, hvidt sejl, der kunne være med til at fremhæve former og binde konstruktionen visuelt sammen. Desuden indgik dekoration og kombination af materialer i opgaverne.

NYE UDFORDRINGER
- BUNDNE OPGAVER TIL GRUPPERNE:

- 1. Den store hule**
Lav vægge af hvidt sejldug, så der bliver en hule under den store konstruktion.
Lav møbler til hulen og en skulptur uden for.
Udsmyk gulvet – dæk gulv med grene så det laver et mønster.
- 2. The Wall. Lav den vildeste væg**
Vælg en væg i den store konstruktion.
For at få de rigtige mål, lav en skabelon i bambus. Den lægges på jorden, hvor den rigtige væg bygges.
Tegn først og snak om, hvad I kunne tænke jer.
Brug træ, pil, bambus eller stof.
- 3. Den magiske hule**
Bind bambus i en cirkel – så bredt som stoffet er.
Bind stoffet på pindene.
Mal alle stammer orange.
Dekorer gulvet.
- 4. Udsigtstårnet**
Lav et tårn ud fra en af de store rafter.
Lav det på jorden, og når det er færdigt, rejses det op og sættes sammen med resten.

Børnene var glade for de konkrete opgaver, som hjalp dem videre i byggeprocessen. De to undervisere fik nok at gøre med at gå fra gruppe til gruppe og give gode råd. Samtidig måtte en af dem hele tiden holde sig i nærheden af den store konstruktion for at sikre sig, at de aftalte sikkerhedsregler blev overholdt. Ideen om et højt udsigtstårn og plateauer i konstruktionen var flere gange oppe at vende, og nu måtte der i sidste time skaffes plader, så der kunne lægges gulv og laves plateauer, så børnene kunne komme op og se ud over landskabet og Århus-bugten.

Som nævnt var det temmelig varmt og efterhånden som børnene i ugens løb også blev lidt mere trætte, søgte de oftere ind i skyggen og tog flere pauser med hyggesnak, pjat og beundring af de mange byggerier, der i løbet af bare en uge blev fremstillet. Da underviserne nu også kendte børnene bedre, var de gode til at finde på "syslerier", som appellerede til de børn, der havde fået stillet lysten til at bygge stort.

Alt indgik i den store fælles skulpturelle konstruktion, som alle dermed fik en andel i og medejerskab til. Det blev tydeligt, da forældrene kom på besøg den sidste dag, og hvert barn stolt viste sin del af konstruktionen frem. Undervejs diskuterede børnene, hvilken betegnelse man egentlig kunne hæfte på konstruktionen, for et hus og et rigtigt tårn var det ikke rigtigt, måske nærmere "en skulptur, der kunne bruges til noget" (underforstået at lege i), eller også bare "den vildeste BygAmok-skulptur-konstruktion".

Færdig blev den store konstruktion naturligvis ikke, for man kunne blive ved med at finde nye rum, der kunne udbygges, afgrænses, dekoreres, el. lign. Efter mange små ekstra skrammer og rifter, der var kommet til i ugens løb, var udsigtsplateauet færdigt og kunne tages i brug. Den var nok blevet højere, lidt mere "farlig" og meget anderledes, end børnene havde forestillet sig, men nu stod den som en endelig belønning for en uges hårdt og sjovt arbejde. Én efter én gik de forsigtigt op af stigen for at kunne nyde udsigten over landskabet og for at se på huler, hytter og huse fra oven som et luftfotografi af landskab og bebyggelse – næsten som på en rigtig arkitekttegning.

Det blev helt højtideligt, som børnene stod der i køen og ventede på deres tur, og ikke mindst når de kom

ned og fik et håndtryk og et "til lykke med byggeriet" af arkitekten. Inden forældrene kom for at se på ugens byggerier, blev der samlet op på ugens aktiviteter, serveret økologisk is fra stedets isfirma, og hvert barn fik af arkitekten et postkort med billeder fra ugens forløb.

SAMARBEJDE

Allerede ved den første opgave erfarede børnene, at det var vigtigt at samarbejde, at lytte til andres ideer og forslag og komme frem med sine egne både i beslutningsprocessen og i arbejdsprocessen. Og det var de rigtig gode til. De var også gode til at finde løsninger, hvis en stor gruppe ikke fungerede optimalt. Efter lidt forhandling delte de arbejdsopgaverne op, så alle fik en funktion. Der var også børn, der uden besvær skiftede gruppe undervejs. Børnene gav selv udtryk for, at det havde været nemt at samarbejde også med dem, de ikke kendte i forvejen. Men der måtte naturligvis indgås

kompromisser, for hvad gør man, når man helst vil være sammen med sin bedste kammerat, og han så sammen med de andre i gruppen har en ide, som man ikke selv synes om? Eller når man så brændende ønsker at stå hele dagen med skruemaskinen, og der også er andre der skal bruge den?

Børnenes evne til at samarbejde viste sig tydeligt, da den store tunge konstruktion skulle rejses ved hjælp af et tov, som alle skulle trække i. Operationen kunne kun lykkes, hvis alle var på deres pladser. Alle tog deres ansvar alvorligt, selv om nogle syntes, det var meget hårdt arbejde og lidt farligt. Det gik op for dem, at dette ikke var en "som-om-leg", men en virkelig situation. Måske var de også lidt nervøse efter at have fået de nødvendige sikkerhedsinstrukser. Men så meget større var stoltheden, da konstruktionen stod flot på sin plads og knejsede på toppen af bakken. Konstruktionen blev efter afslutningen overdraget til Andelssamfundet, og mange gæster har hen over sommeren lagt deres aftentur forbi for at beskue og beundre "værket".

SAMLINGER, PAUSER OG BÅL

Selv om der var travlhed med byggeriet, var det vigtigt, at alle samledes ind i mellem, så man kunne introducere nye materialer eller nyt værktøj, snakke lidt generelt om arkitektur og arkitekturbe- greber eller give arbejdet en ny retning. Desuden blev der samlet op på, hvor langt de enkelte grupper var nået, om de manglede hjælp, om der var nye ideer

eller nye behov som skulle tages op. Hvis der efter bør- nenes mening blev snakket lidt for længe, var der som regel en, der udbrød "nu trænger jeg godt nok til at bygge". Og så var signalet givet til at gå i gang igen.

I den bagende hede var det nødvendigt, at der blev holdt pauser i skyggen ved den overdækkede bålplads. Trods varmen måtte der et par gange alligevel laves bål, bl.a. den sidste dag, hvor to børn kom med snobrødsdej hjemmefra. Her fortsatte eksperimenterne bl.a. med bagte bananer og gulerødder, ribs i dej og brankede rugbrøsmadder! Da det var ved at blive lige vildt nok, huskede et barn os alle sammen på, at "vi skal grine, det stod der i programmet". Og det gjorde vi så.

RUNDVISNING I ANDELSSAMFUNDET

En af de andre pauseaktiviteter var en rundvisning i Andelssamfundet i forbindelse med BygAmoks tema om alternativ arkitektur og bæredygtigt byggeri. Det var "stort" at blive inviteret indenfor for at se en finsk mas- seovn, mærke på materialer og høre om bæredygtige materialer og energiforbrug. Desuden var det en god introduktion til forståelse af sammenhængen mellem byggeri, natur og omgivelser. Der blev lyttet intenst både her og på vandringer i området, og børnene gav efterfølgende udtryk for, at det havde været en rigtig spændende introduktion til stedet og til ideerne bag byggeriet. Det energivenlige byggeri og fællesskabets mange muligheder med landbrug, dyr og aktiviteter tiltalte børnene. "Han var god til at fortælle" og "han viste flot rundt" var et par af kommentarerne. Et par af børnene takkede spontant for rundvisningen, og en sagde med stor overbevisning i stemmen "Sådan et sted vil jeg gerne bo, når jeg bliver voksen".

OPSUMMERING OG EKSEMPLER PÅ BØRNE- NES TILBAGEMELDINGER

Med et tilbageblik på intentioner, forventninger og forhåbninger om at "lege, lære, konstruere, bygge og hygge" må man sige, at alt blev opfyldt til fulde. Dertil kommer en masse ekstra "bonusoplevelser" både mht. den faglige formidling, til børnenes positive tilgang til alle dele af arbejdsopgaverne og til mulighederne for fysisk udfoldelse. Nogle af børnene kunne med stor fornøjelse have arbejdet med og leget i deres pilehuler eller have savet og afbarket grene hele ugen, mens andre hele tiden søgte nye udfordringer og var optaget af de stolper og lægter, der lå og råbte på at blive brugt til store konstruktioner.

Et par af børnenes tilbagemeldinger:

"Det er bedre end at blive passet"
"Anderledes end jeg regnede med – men bedre"
"Vi er tre, der har lavet en afstemning – og tre ud af tre synes, det er rigtig sjovt at bygge her, og tre ud af tre vil gerne med til det igen".
"Det er et godt sted at holde det".
"Syholdet blev ikke til noget, så meldte jeg mig til det her. Men nu kom jeg alligevel til at sy. Jeg har syet møbler, et bord og en bæk til hulerne".
"Jeg troede det var noget med at bygge små modeller, men det er bedre med store ting"
"Det har været sjovt og hårdt. Jeg har godt nok været træt om aftenen. Jeg er gået i seng allerede klokken syv eller otte".
"Det er godt at få nye venner. Jeg skal lege med en i morgen".
"Godt at arbejde sammen med forskellige".
"Det måtte gerne regne en gang imellem".
"Jeg vil gerne være med igen til næste år. Så skal der være et bedre pælebor".

Det var slående, at børnene generelt var meget gode til at gribe de muligheder, der opstod, ligesom de var gode til at beskrive deres ideer og byggerier og til hurtigt at optage nye fagudtryk. Nogle var meget velformulerede og velargumenterende, f.eks. "jeg har tænkt, der skulle tætnes med forskellige slags blade, så hulen fremstår med et mere eksotisk udtryk". Det var vores indtryk, at den måde at færdes ude på opfylder et stort behov for leg og fysisk aktivitet, som mange børn ikke får opfyldt i deres dagligdag. Mange børn kender ikke til elemen- tære håndværksmæssige begreber for materialer og for

værktøj, ligesom de fleste ikke er vant til at bruge hænder, krop og værktøj i en arbejds- eller læringsproces. At dømme efter børnenes reaktioner og deres evne til at omsætte viden og erfaringer til egne konstruktioner og udtryk ser det ud til, at de gennem aktiviteter som Byg-Amok har fået et nyt blik på sammenhængen mellem byggeri og omgivelser, på uderum og natur, arkitektur og æstetik.

Med udgangspunkt i de mange erfaringer og åbninger af muligheder for både børn og voksne på mange forskellige niveauer er meldingen alle steder fra, at dette projekt råber på en gentagelse eller rettere en fortsættelse. For næste gang vil det være mindre jomfrueligt, måske lidt mere struktureret, måske lidt flere farver eller måske ... Ved en videreudvikling af BygAmok vil det også indgå i overvejelserne, at der skal bygges noget mere blivende, som man i en fortløbende proces år efter år kan bygge videre på.

Ud over de reaktioner der i en travl uge kunne samles op undervejs, blev der i en pause lavet små interviews med nogle af børnene. Dels for at få en tilbagemelding på deres forventninger, og om de blev indfriet i ugens løb, dels for at få en fornemmelse af, hvad der skulle gøres anderledes, hvis forløbet skal gentages. De fleste gav udtryk for, at det var meget anderledes, end de havde forestillet sig, "bare bedre og sjovere". Mange – deriblandt også forældrene – fortalte, at børnene glædede sig hver dag til at komme af sted, og at de næsten ikke kunne vente med at komme i gang med at bygge. Nogle havde udtrykt ønske om at bygge videre derhjemme. Det var også gennemgående, at nye venskaber stod højt på listen af de gode oplevelser. Ud fra egne personlige erfaringer kom nogle med forslag til små praktiske ændringer, hvis projektet skulle gentages.

"Huler, hytter og huse" – et arkitektureksperimentarium for børn og BygAmok er to delprojekter i Århus Kommunes modelkommuneforsøg 'Søge spor - sætte spor".

Delprojektet "Huler, hytter og huse" – et arkitektureksperimentarium for børn i foråret 2008 fungerer med sine mange workshops som korte introduktioner til arkitekturen og til forskellige materialer og byggemetoder. I modsætning hertil giver delprojektet BygAmok i sommeren 2008 mulighed for at fordybe sig i arkitekturen over længere tid og dermed også mulighed for at forfølge de ideer og impulser, der opstår undervejs.

"Søge spor - sætte spor" er støttet af Børnekulturens Netværk.

www.sporiaarhus.dk

